

**Баліка Людмила**

кандидат педагогічних наук, доцент,  
доцент кафедри теорії і методики виховання  
Рівненського державного гуманітарного університету,  
м. Рівне, Україна

ORCID: 0000-0003-0042-7744

*e-mail: liudmyla.balika@rshu.edu.ua*

## **ФОРМУВАННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ КЛАСНИХ КІМНАТ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ: 7 ЗОН І ЇХ ХАРАКТЕРИСТИКА**

**Анотація.** У статті обґрунтовано реалізацію сучасної мети освіти. Підкреслено необхідність створення ефективного освітнього простору, який буде комфортним для усіх учасників освітнього процесу. Охарактеризовано освітній простір як складову освітнього середовища, який облаштовано так, щоб учень почував себе зручно, а його навчання та виховання відбувалося цікаво та захоплююче.

Указано, що сучасний освітній простір НУШ – гнучкий, цікавий, у якому використовуються ІТ-технології, нові мультимедійні засоби навчання, які створюють різноманітні можливості для різних видів діяльності, викликають радість, стимулюють фантазію, мотивують до навчання.

Зазначено, що в побудові освітнього простору лежать принципи гнучкості (швидка зміна простору в залежності від потреб освітнього процесу) та стабільності (безперервність процесу, послідовність сприйняття та діяльності, підтримує порядок у просторі та керованість у роботі).

Доведено, що основою нової моделі є дотримання принципів безбар'єрності й створення інклюзивного середовища.

Виокремлено ключові якості сучасного освітнього простору, які забезпечують реалізацію сучасних підходів в освіті: цілісність, єдність і впорядкованість предметно-просторового середовища та візуального сприйняття; багатофункціональність, гнучкість та мобільність; вікова відповідність; персоналізованість, наявність особистого простору; свобода, відкритість сприйняття, креативність; практичність та ергономічність; гармонійність та збалансованість; соціалізація та співпраця.

Наведено перелік вимог і рекомендацій щодо створення освітнього простору в закладі середньої освіти, розроблений Міністерством освіти і науки України.

Проаналізовано сім основних зон класної кімнати Нової української школи, а саме: зону відкриттів; зону новин; зону матеріалів; комунікативну зону; тематичну зону; зону Вчителя; зону Тиші.

З'ясовано роль кожної із виокремлених зон у формуванні освітнього простору класних кімнат НУШ.

**Ключові слова:** простір, освітній простір, Нова українська школа, класна кімната, зони класної кімнати.

**Постановка проблеми.** У Концепції «Нова українська школа» зазначено, що основною метою освіти є різнобічний розвиток, виховання і соціалізація особистості, яка усвідомлює себе громадянином України, здатна до життя в суспільстві та цивілізованій взаємодії з природою, має прагнення до самовдосконалення і навчання впродовж життя, готова до свідомого життєвого вибору та самореалізації, трудової діяльності та громадянської активності (Бібік, 2018), тобто розвиток основних ключових компетентностей, необхідних кожній сучасній людині для успішної життєдіяльності.

Для реалізації поставленої мети в закладі середньої освіти необхідно створити ефективний освітній простір, який буде комфортним для усіх учасників освітнього процесу.

**Аналіз останніх досліджень з проблеми.** Актуальні проблеми організації освітнього процесу були предметом наукових розвідок Р. Павелківа, І. Петренко А. Нечипорчук, Т. Ткач та ін. (Павелків та Петренко, 2021; Нечипорчук, 2019; Ткач, 2008).

Нові підходи до створення освітнього простору НУШ розглядалися Д. Косенком (Косенко, 2018; Косенко, 2019).

**Мета статті:** проаналізувати проблему формування освітнього простору класних кімнат Нової української школи, схарактеризувати сім основних зон класної кімнати НУШ, а саме: зону відкриттів; зону новин; зону матеріалів; комунікативну зону; тематичну зону; зону Вчителя; зону Тиші.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Сьогодні освітній простір школи займає важливе місце в розвитку особисті. Аналізуючи феномен «простір» з історико-філософського аспекту, учені зазначають, що це поняття пов'язане із пошуком підстав об'єднання світу й людини (Павелків та Петренко, 2021).

Французький філософ та соціолог П'єр Бурдьє вперше розглянув поняття «освітній простір», яке трактував як структуру певних позицій та відносин, що виникають між вчителем та учнем (Бурдьє, 2007).

Зі свого боку, І. Фрумін та Б. Ельконін пов'язували «освітній простір» із місцем у соціумі, де суб'єктивно зароджуються безлічі відносин та зв'язків, здійснюються спеціальні діяльності різних систем з розвитку індивіда та відбувається їх соціалізація (Бібік, 2014).

В. Касторнова наголошує, що освітній простір організований як скупчення, сукупність, безліч освітніх систем, причому кожній

приділяється певне місце, обумовлене не тільки складом і функціями самої освітньої системи, але й іншими чинниками (Павелків та Петренко, 2021).

Отже, освітній простір – це складова освітнього середовища, який облаштовано так, щоб учень почував себе зручно, а його навчання та виховання відбувалося цікаво та захоплююче.

Міністерство освіти і науки України розробило перелік вимог і рекомендацій щодо створення освітнього простору в закладі середньої освіти (Новий освітній простір НУШ: рекомендації МОН щодо обладнання, 2020).

Основою нової моделі є дотримання принципів безбар'єрності й створення інклюзивного середовища. Це має бути загальне освітнє середовище, де разом з іншими учнями здобувають освіту й діти з особливими потребами.

Зокрема, на практиці безбар'єрність і архітектурна доступність закладу освіти реалізується завдяки створенню:

доступних шляхів руху: відсутність перешкод на шляху до будівлі, коротка відстань від парковки, облаштовані підходи, хороше освітлення, видимі чіткі вивіски тощо;

зони паркування транспорту: майданчики для зупинки громадського транспорту та особистих транспортних засобів, виділення спеціальних паркувальних місць для осіб з інвалідністю, доступність пандуса;

входів і виходів до закладу освіти: правильно обладнана площадка при вході (з пандусом, піднімальними пристроями), дотримання рекомендованої висоти порогу, габаритів тамбура;

сходів з безпечним покриттям, зручних пандусів і підйомних механізмів, що дублюють сходи;

доступності до санітарних приміщень;

фізкультурно-рекреаційної зони, обладнаної всім необхідним, зокрема для маломобільних груп населення. Важливо обладнати такі зони не лише в приміщенні, а й на прилеглий до школи території (Новий освітній простір НУШ: рекомендації МОН щодо обладнання, 2020).

Відповідно до філософії НУШ заклад освіти повинен бути комфортним, де все спрямовано на учня, на його зручність та позитивну емоційну сферу. В закладі середньої освіти необхідно враховувати все: від кольору стін до форми та кількості меблів у приміщенні.

В побудові освітнього простору лежать принципи гнучкості та стабільності. Гнучка організація дозволяє швидко змінювати простір залежно від потреб освітнього процесу, впроваджувати різноманітні форми роботи. Стабільність забезпечує безперервність процесу, послідовність сприйняття та діяльності, підтримує порядок у просторі та керованість у роботі (Косенко, 2018).

Сучасний освітній простір НУШ – гнучкий, цікавий простір, в якому використовуються ІТ-технології, нові мультимедійні засоби навчання, що створюють різноманітні можливості для різних видів діяльності, викликають радість, стимулюють фантазію, мотивують до навчання.

Ключові якості сучасного освітнього простору, які забезпечують реалізацію сучасних підходів в освіті такі: цілісність, єдність і впорядкованість предметно-просторового середовища та візуального сприйняття; багатофункціональність, гнучкість та мобільність; вікова відповідність; персоналізованість, наявність особистого простору; свобода, відкритість сприйняття, креативність; практичність та ергономічність; гармонійність та збалансованість; соціалізація та співпраця (Косенко, 2019, с.17).

Класна кімната як основний осередок освітнього простору повинна бути відповідно оснащена обладнанням загального призначення (шкільними меблями), які мають відповідати таким вимогам, як: ергономічність, безпечність, форма та розміри, міцність, вага, колір, естетичність.

Освітній простір класної кімнати повинен бути організований так, щоб учитель міг спостерігати за діяльністю молодших школярів в усіх зонах, а учні могли б безпечно переміщуватися та мати місце для зберігання особистих речей.

Освітній простір класних кімнат Нової української школи поділений на відповідні зони: зону відкриттів; зону новин; зону матеріалів; комунікативну зону; тематичну зону; зону Вчителя; зону Тиші. Схарактеризуємо ці зони докладніше.

У зоні відкриттів знаходяться цікаві та корисні предмети, які мають бути спрямовані на те, щоб підкреслити і виділити те головне, що вивчається в предметі. Ця зона постійно видозмінюється залежно від теми уроку, пори року чи свят тощо. В цій зоні можуть знаходитись кишені для змінної інформації, маркерна та магнітна дошки, гірлянди з малюнками, Класний Куточок, Стіна Слів, щоденні учнівські рутини, друківані матеріали з теми предмета й тематичні інструменти (Юрченко, 2021).

Зона новин відповідає за формування навичок невербального спілкування учнів початкової школи. До цієї зони відноситься все, що пов'язано з невербальним спілкуванням: класний куточок; інформація про дні народження, свята; куточок чергових; списки завдань; планування шкільного часу; розклад уроків; плани позашкільних заходів; календар; дошка об'яв; опитування (7 навчальних зон які повинні бути у кожному класі, 2019).

У зоні матеріалів зберігаються навчальні матеріали, канцелярія, матеріали для творчості, паперові рушники, тобто всі необхідні речі для учнів, якими вони користуються під час освітнього процесу. Вчителю варто встановити правила про організацію та підтримання порядку в цій зоні (7 навчальних зон які повинні бути у кожному класі, 2019).

У зоні комунікації збираються вчитель та учні, де вони проводять ранкові кола, цікаві інформативні заходи, закріплюють пройдений матеріал. У цій зоні можна обговорювати проблеми, що виникають в шкільному колективі. Тут відбуваються бесіди, які об'єднують,

підбадьорюють та надихають учнів на виконання поставлених цілей (7 навчальних зон які повинні бути у кожному класі, 2019).

У кожній класній кімнаті повинна бути зона для читання. В цій зоні розташована мінібібліотека з книжками, які будуть цікавими та корисними для учнів початкової школи. Важливо щоб кожен учень міг вибрати собі книгу за інтересами, та міг її прочитати за 10-15 хвилин.

Важливе місце в класній кімнаті належить зоні Вчителя, яка є його візитівкою. На робочому місці вчителя можуть бути розміщені сімейні світліни в рамках, сувеніри від учнів, настільний крафтовий календар, пісочний годинник тощо. Також в цій зоні повинні бути розміщені сертифікати про підвищення кваліфікації, дипломи вчителів.

Особливе місце в класній кімнаті належить зоніТиші. Це місце, де панує атмосфера спокою та релаксу. Тиші потребують не лише дорослі, а й учні. Щоб учні почували себе безпечно та комфортно, в цій зоні повинні бути мінідиванчик чи ліжечко з покривалом, пуфи, навушники зі звукоізоляцією, яйце-райце, іграшка-обіймун тощо. Варто відзначити, що учням достатньо 10-15 хвилин тиші, зміни положення тіла для відновлення дієздатності (Юрченко, 2021).

У класній кімнатімають бути як стаціонарні, так і мобільні зони. До стаціонарних зон відносять робоче місце вчителя, класну дошку, ємності для зберігання шкільних матеріалів. До мобільних зонналежать учнівські робочі місця, які переходять від однієї просторової форми до іншої. Під час освітньої діяльності учні виконують письмові завдання, відбуваються бесіди, обговорення та виконання різноманітних завдань.

Необхідно, щоб письмову роботудіти виконувализа стандартними столами,сидячи на зручних стільцях; бесіди та обговорення можуть проходити у колі – діти сидять на стільцях або на підлозі (на килимі чи подушках); під час виконання різноманітних завдань робочі місця можуть бути як стандартні – столи, пуфи, крісла чи дивани, так і низенькі столики, що дозволяють працювати, сидячи на підлозі.Меблі для навчального кабінету мають бути комфортними та якісними, розставлятися так, щоб залишалося достатньо вільного простору для активної діяльності учнів, не захащували приміщення, не обмежували вибір форм роботи (Косенко, 2019).

Учителі початкових класів у освітньому процесі використовують багато настільних плакатів, стендів, таблиць тощо. Варто відзначити, що всі ці навчальні засоби мають насичені кольори, тому при надмірному використанні створюють зворотній ефект, тобто замість того, щоб зацікавити учнів, ці засоби будуть відволікати їх, розпорошувати їх увагу. Тому вчитель повинен дотримуватися наступних порад:

частину плакатів, що не використовуються щодня, можна зберігати в шафах – їх не обов'язково постійно залишати на видному місці;

прибирати все, що не має безпосередньої користі для освітнього процесу й не стосується затвердженої програми;

не робити зі стін виставку учнівських робіт, апікацій, малюнків, фотографій. Для цього краще виділити окремий куточок;

не захоплюватися прикрашенням стін: картини, наліпки, гірлянди, декор – все це зайве (Косенко, 2019).

**Висновки і перспективи подальших розвідок.** Отже, освітній простір – це складова освітнього середовища, який створюється заради гармонійного розвитку особистості учня. Правильно облаштований освітній простір класної кімнати забезпечує можливості використання різноманітних форм освітньої діяльності, сприяє формуванню сприятливої емоційної атмосфери та розвитку всіх ключових компетентностей.

Зонування класної кімнати є важливим чинником ефективного формування освітнього простору у Новій українській школі, водночас кожна із семи зон відіграє важливе значення в організації освітнього процесу.

Перспективи подальших розвідок вбачаємо у вивченні ролі та механізмів створення комфортної атмосфери в НУШ.

### **СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ**

Бібік, Н. (2018). *Нова українська школа: порадник для вчителя*. Київ: Літера ЛТД, 2018. 160 с.

Павелків, Р. та Петренко, І. (2021). Педагогічні підходи до формування освітнього простору: теоретичний аналіз проблеми. *Інноватика у вихованні*. 2021. Том 1. №13. С. 39–49.

Нечипорчук, А. (2019). *Новий освітній простір*. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/novij-osvitnij>- (дата звернення 30.09.2022).

Ткач, Т. (2008). *Освітній простір особистості : Монографія*. Київ: Інститут психології ім. Г. С. Костюка АПН України. 272 с.

Косенко, Д. (2018). Освітній простір НУШ: рекомендації та реальні можливості. URL: <http://education-ua.org/ua/articles/1163-osvitnij-prostir-nushrekomendatsiji-ta-realni-mozhливostyami>. (дата звернення 30.09.2022).

Косенко, Д. (2019). Якість освітнього простору: підходи, критерії, інструменти оцінювання. URL: <http://education-ua.org/ua/articles/1339-yakistosvitnogo-prostoru-pidkhodi-kriteriji-instrumenti-otsinyuvannya>. (дата звернення 30.09.2022).

Бурдье, П. и Пассрон, Ж.-К. (2007). *Воспроизводство: элементы теории системы образования*. Москва: Просвещение. 267 с.

Бібік, Н., Вашуленко, М. та Мариненко, В. (2014). *Формування предметних компетентностей у учнів початкової школи: монографія*. Київ: Педагогічна думка. 346 с.

Новий освітній простір НУШ: рекомендації МОН щодо обладнання. (2020). URL: <https://b-pro.com.ua/statti/novij-osvitnij-prostir-nush-shho-rekomendue-mon>. (дата звернення 30.09.2022).

Косенко, Д. (2018). Як створити шкільний простір, що мотивуватиме учнів навчатися. URL: <https://nus.org.ua/articles/yak-stvoryty-shkilynyj>

prostir-shho-motyvuvatyme-uchniv-navchatysya/ (дата звернення 30.09.2022).

Косенко, Д. Новий освітній простір: Інформаційний посібник. Київ, 2019. 255с.

Юрченко, О. (2021). Готуємо клас до 1 вересня: Дошка настрою, Зона тиші, Стіна слів. *Освіторя media*. URL: <https://osvitoria.media/experience/yak-vdoskonalyty-shkilnyj-dyzajn-u-styli-nush/> (дата звернення 30.09.2022).

7 навчальних зон які повинні бути у кожному класі.(2019). *Нова Українська школа*. URL: <https://stand-gallery.com/stati/a336076-zon-oformlennya-klasnoyi.html>. (дата звернення 30.09.2022).

## REFERENCES

Bibik, N. (2018). *Nova ukrainska shkola: poradnyk dlia vchytelia* [New Ukrainian School: a Teacher's Guide]. Kyiv: Litera LTD, 2018. 160 s. (in Ukrainian)

Pavelkiv, R. ta Petrenko, I. (2021). Pedahohichni pidkhody do formuvannia osvitnoho prostoru: teoretychnyi analiz problemy [Pedagogical Approaches to the Formation of Educational Space: Theoretical Analysis of the Problem]. *Innovatyka u vykhovanni. 2021. Tom 1. №13*. S. 39–49. (in Ukrainian)

Nechyporchuk, A. (2019). *Novyi osvitnii prostir* [New Educational Space]. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/novij-osvitnij-> (data zvernennia 30.09.2022). (in Ukrainian)

Tkach, T. (2008). *Osvitnii prostir osobystosti : Monohrafiia* [Educational Space of the Individual: monograph]. Kyiv: Instytut psykholohii im. H. S. Kostiuka APN Ukrainy. 272 s. (in Ukrainian)

Kosenko, D. (2018). *Osvitnii prostir NUSh: rekomendatsii ta realni mozhlyvosti* [Educational Space of NUS: Recommendations and Real Possibilities]. URL: <http://education-ua.org/ua/articles/1163-osvitnij-prostir-nushrekomendatsiji-ta-realni-mozhlyvostyami>. (data zvernennia 30.09.2022). (in Ukrainian)

Kosenko, D. (2019). *Yakist osvitnoho prostoru: pidkhody, kryterii, instrumenty otsiniuvannia* [Quality of Educational Space: Approaches, Criteria, Assessment Tools]. URL: <http://education-ua.org/ua/articles/1339-yakistosvitnogo-prostoru-pidkhodi-kriteriji-instrumenti-otsinyuvannia>. (data zvernennia 30.09.2022). (in Ukrainian)

Burde, P. y Passron, Zh.-K. (2007). *Vosproyzvodstvo: elementy teorii sistemy obrazovaniya* [Reproduction: Elements of the Theory of the Educational System]. Moskva : Prosveshcheniye. 267 s. (in Russian)

Bibik, N., Vashulenko, M. ta Marynenko, V. (2014). *Formuvannia predmetnykh kompetentnostei v uchniv pochatkovoi shkoly: monohrafiia* [Formation of Subject Competencies in Primary School Students: Monograph]. Kyiv: Pedahohichna dumka. 346 s. (in Ukrainian)

*Novyi osvitnii prostir NUSh: rekomendatsii MON shchodo obladdnannia* [The New Educational Space of NUS: Recommendations of the Ministry of Education

and Culture Regarding Equipment]. (2020). URL: <https://b-pro.com.ua/statti/novij-osvitnij-prostir-nush-shho-rekomendue-mon>. (data zvernennia 30.09.2022). (in Ukrainian)

Kosenko, D. (2018). *Yak stvoryty shkilnyi prostir, shcho motyvuvatyme uchniv navchatysia* [How to Create a School Space that will Motivate Students to Learn]. URL: <https://nus.org.ua/articles/yak-stvoryty-shkilnyj-prostir-shho-motyvuvatyme-uchniv-navchatysya/> (data zvernennia 30.09.2022). (in Ukrainian)

Kosenko, D. *Novyi osvitnii prostir: Informatsiinyi posibnyk* [New Educational Space: Information Guide]. Kyiv, 2019. 255 s. (in Ukrainian)

Yurchenko, O. (2021). Hotuiemo klas do 1 veresnia: Doshka nastroiu, Zona tyshi, Stina sliv [Preparing the Class for September 1: Mood Board, Silence Zone, Wall of Words]. *Osvitoriia media*. URL: <https://osvitoriia.media/experience/yak-vdoskonalyty-shkilnyj-dyzajn-u-styli-nush/> (data zvernennia 30.09.2022). (in Ukrainian)

7 navchalnykh zon yaki povynni buty u kozhnomu klasi [7 Learning Zones that Should be in Every Class]. (2019). *Nova Ukrainska shkola*. URL: <https://stand-gallery.com/stati/a336076-zon-oformlennya-klasnoyi.html>. (data zvernennia 30.09.2022). (in Ukrainian)

## **FORMATION OF THE EDUCATIONAL SPACE OF THE CLASSROOMS OF THE NEW UKRAINIAN SCHOOL: 7 ZONES AND THEIR CHARACTERISTICS**

**Liudmyla Balika**

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,  
Associate Professor at the Department of Theory and Methods of  
Education,  
Rivne State University for the Humanities,  
Rivne, Ukraine  
ORCID: 0000-0003-0042-7744  
e-mail: [luidmyla.balika@rshu.edu.ua](mailto:luidmyla.balika@rshu.edu.ua)

**Abstract.** The article describes the need to create an effective educational space that will be comfortable for all participants in the educational process.

The educational space is a component of the educational environment, managed for the pupil to feel himself comfortable, to study interesting and exciting.

It is substantiated that the modern educational space of NUS is a flexible, interesting space that uses IT technologies, new multimedia learning tools that create a variety of opportunities for different types of activities, cause joy, stimulate imagination, and motivate learning.

It is noted that the construction of educational space includes the principles of flexibility (quick change of space depending on the needs of the educational

process) and stability (continuity of the process, consistency of perception and activity, maintains order in space and manageability in work).

It is noted that the educational space is based on the principle of flexibility (quick change of the space depending on the needs of the educational process) and stability (continuity of the process, consistency of perception and activity, maintains the order in space and manageability in work). It has been proven that the basis of the new model is the observance of barrier-free principles and the creation of an inclusive environment.

The key qualities of the modern educational space, which ensure the implementation of modern approaches in education, have been singled out: integrity, unity and orderliness of the subject-spatial environment and visual perception; multifunctionality, flexibility and mobility; age appropriateness; personalization, personal space; freedom, openness of perception, creativity; practicality and ergonomics; harmony and balance; socialization and cooperation.

The list of requirements and recommendations for the creation of an educational space in a secondary education institution, developed by the Ministry of Education and Science of Ukraine, is given.

Seven main classroom zones of the New Ukrainian School were analyzed, namely: discovery zone; news zone; materials zone; communication zone; thematic zone; Teacher's zone; silence zone. The role of each of the identified zones in the formation of the educational space of the NUS classrooms has been clarified.

**Keywords:** space, educational space, New Ukrainian school, classroom, classroom zones.

*Стаття надійшла до редакції 26.09.2022р.*